

Valtiosihteeri Marcus Rantala
Valtiovallan tervehdys TUL:n 90-vuotisseminaariin
ke 21.10. klo 11.30 eduskunta, päätalon auditorio

Arvoisat Suomen Työväen Urheiluliiton 90-vuotisjuhlaseminaarin osanottajat,
hyvät naiset ja herrat,

Kiitos kutsusta, kiitos hyvästä aiheesta ja agendasta! Huomataan, että TUL elää ajassaan!

Urheiluseurat ovat Suomessa yli 150 vuoden ajan tarjonneet kansalaisille toimintahalun ja aktiivisuuden purkautumisen väylän hyväksytyissä ja arvostetuissa puitteissa. Seuratoiminta on ollut lähtökohdiltaan sosiaalisesti varsin tasa-arvoinen toiminta-alue. Menestymisessä into ja tarmo ovat olleet ensisijaisia, eikä muodollinen koulutus tai kirjaviisuus. Lisäksi urheiluseurat ovat tarjonneet hyvin monenkaltaisia toimintamahdollisuuksia, joilla kaikilla on ollut kansalaisen ja seuran jäsenen kannalta suoria omaan ympäristöön positiivisesti heijastuvia vaikutuksia.

Urheilun murros viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, ja erityisesti kuluvalle vuosituhannelle, on ollut näkyvä. Vaikka päällisin puolin suurin osa liikuntatoiminnasta, urheilukilpailuista ja –tapahtumista onkin säilynyt kutakuinkin ennallaan, on koko kansalaistoiminnan ympäristö muuttunut nopeasti. On syytä kysyä, ovatko liikunnan ja urheilun kansalaisjärjestöt osanneet vastata tähän muutokseen. Kuten eri yhteyksissä olen korostanut, liikunnan kansalaisjärjestöillä on vastuullinen rooli ja velvollisuus maamme suurimpana kansanliikkeenä olla muutostoiminnan johdossa.

1990-luvun alun lamaa seurannut julkisen talouden kriisi näkyi kansalaisjärjestöjen julkisten avustusten supistumisena ja niiden taloudellisen tilanteen heikentymisenä. Samanaikaisesti tapahtunut valtion ja kuntien välisten tehtävien uudelleenjaon myötä julkisen sektorin jätti tilaa markkinavetoiselle palvelutoiminnalle. Tämä loi myös tilauksen kansalaistoiminnalle tulla mukaan palvelutuottajaksi instituutioiden perinteisesti hoitamille toimialoille.

Silloin käydyssä keskustelussa kysyttiin pääsääntöisesti, onko kansalaisyhteiskunnalla mahdollisuutta paikata tätä aukkoa ja tuleeko perinteisistä kansalaisjärjestöistä tätä kautta entistä selvemmin eräänlainen julkisen sektorin korvike? Valtion tukipolitiikka oli keskeinen väline, jolla järjestöjen toimintaa ohjattiin yhteiskuntapoliittisesti kantavien toimintojen ja periaatteiden suuntaan. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että järjestöt saivat valtiolta projektirahoitusta yhteiskunnallisesti merkittävien hankkeiden toteuttamiseksi.

Miten sitten on käynyt? Viimeaikaisten kansalaisyhteiskuntaa koskevien kannanottojen yhtenä väitteenä on ollut se, että olemme ajamassa hyvinvointimallia alas ja markkinaehtoisuutta yhteiskunnallisen palvelutoiminnan. Suurin kritiikki on tullut usein näiltä etujärjestöiksi muuttuneilta järjestöiltä, jotka ovat valtion ja kuntien tukien avulla voineet "monopolisoida" monia palvelutoimintoja. On jokseenkin selvää, että nyt käynnissä oleva yhteiskunnan muutos tulee ravistelemaan myös urheilurakenteita oletettua nopeammin.

Hyvät ystävät,

Liikuntakulttuuria pidetään perinteistä johtuen hyvin miehisenä ympäristönä. Näin se kenties onkin ollut, ja osin varmaan on vieläkin, mutta muutos tasa-arvoisempaan liikuntakulttuuriin on koko ajan käynnissä. Konkreettisin esimerkki tästä on se, että perheessä yhä useammin tämän päivän äidit ovat ne, jotka tekevät valintoja siitä mitä ja missä lapset harrastavat. Yhä useammin äidit siinä missä isätkin ovat vapaaehtoistoiminnassa ohjaamassa niin tyttöjä kuin poikiakin liikuntaharrastuksissa. Seuratoiminnan kannalta elintärkeää on se, että ovet ovat avoinna kaikilla toiminnan tasoilla sukupuolesta tai sukupolvesta riippumatta.

Segregaatio on kuitenkin aina jyrkkä ja on vielä "tyttöjen" ja "poikien" lajit. Valitettavasti tämä jako alkaa monesti jo koulussa. Miksi tytöt eivät pelaa lätkää tai aja formuloita? Miten poikia saadaan tanssin pariin?

Koska nykypäivänä yhteiskunnassa tunnustetaan entistä paremmin tasa-arvon edistämisen hyötynäkökohdat. Tasa-arvoinen yhteisö on tyytyväisten ihmisten paikka, jossa erilaisuus on voimavara, ei ongelma. Hyvä ilmapiiri, jossa jokaisen erilaiset osaamistavat saavat arvostusta ja tilaa, mahdollistaa oppivan organisaation synnyn. Tavoitteena tulisi olla se, että kukin voisi ilman syrjinnän pelkoa toimia liikunnan ja urheilun parissa, sen eri tehtävissä: harrastajana, kilpailijana, toimitsijana,

valmentajana, kouluttajana tai vanhempana. Liikunta- ja urheiluelämän toimijoiden on yhdessä tehtävä työtä sen eteen, ettei kukaan syrjinnän vuoksi menettäisi liikkumisen motivaatiota ja liikunnan iloa.

Vaikka muutos on käynnissä, etenkin asenneilmapiirin myönteisemmäksi tekemisessä on vielä paljon tehtävää. Yleisin nuorten käyttämä haukkumasana on homo. Eikä tämä arkipäivän liikunnan harrastustoiminnassa varmasti eroa muusta elämästä. Ennakkoluuloja urheilussa ilmenee etenkin siten, että useat seksuaalivähemmistöön kuuluvat urheilijat joutuvat vastoin tahtoaan salaamaan osan itsestään.

Homofobian esille tuominen ja sen ehkäisemisyrittäykset eivät tarkoita sitä, että urheiluelämän tulisi korostaa eri ihmisten seksuaalista suuntautumista. Suvaitsevaisuuskampanja "Uskalla" on ministeriön näkemyksen mukaan tärkeä hanke ja nyt meillä kaikilla on oiva mahdollisuus näyttää kuinka avoimia ja suvaitsevaisia olemme. Uskalla-kampanjan viestit ovat menneet perille ja että tätä työtä nyt jatketaan liitoissa ja järjestöissä.

Hyvät ystävät,

Nykyisen hallituksen ohjelmassa on todettu, että sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen arvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut kokonaisuudessaan edistämään tasa-arvoa määrätietoisesti kaikessa päätöksenteossa. Miehillä ja naisilla on oltava yhtäläiset edellytykset kaikilla elämänalueilla. Hallitus varmistaa, että sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan lainvalmistelussa, talousarvioprosessissa sekä muissa merkittävässä hankkeissa jo heti toiminnan alkuvaiheissa.

Opetusministeriössä on liikunnan osalta valmisteltu toimenpiteitä, joiden pohjalta liikunta-alalla voidaan arvioida sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä. Toimenpiteemme pohjautuvat pitkälti vuonna 2005 valmistuneen Tasapeli-työryhmän toimenpide-esityksiin. Se piti lähtökohtana sitä, että sukupuolinäkökulma on aina mukana liikunta-asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Lisäksi työryhmän mielestä tasa-arvotietoutta tuli lisätä liikunnan alalla sekä hallinnon että toiminnan kaikilla tasoilla.

Valtioneuvoston viime vuonna hyväksymässä periaatepäätöksessä liikunnan edistämisen linjoista sisältyy vastaavasti maahanmuuttajien kotoutumista liikunnan avulla edistävän kehittämissuunnitelman laatiminen. Tämä työ on meillä jo vauhdissa.

On kuitenkin muistettava, että lainsäädäntö, sopimukset ja suositukset eivät ole riittäviä ehtoja tasa-arvon toteutumiseksi. Ne ovat välineitä, joiden avulla voimme perustella asioiden tarpeellisuuden. Enemmänkin meidän suomalaisten liikuntaharrastuksen määrään ja laatuun vaikuttaa erilaiset liikuntaharrastuksen edellytykset kuten harrastuksen hinta, liikuntaolosuhteiden tarjonta, ohjaus- ja valmennusapu ja sosiaalinen ympäristö.

Keskeisimpiä toimijoita näiden edellytysten kehittämisessä ja tarjonnassa ovat kunnat ja kuntien liikuntatoimi sekä urheiluseurat kattojärjestöineen. Urheiluseura on korvaamaton etenkin silloin kun on kysymys lapsista ja nuorista. Kuntalaisten liikuntaharrastus, määrä, laatu ja muut ominaispiirteet ovat osaltaan seurausta kunnan liikuntatoimen ja kunnassa toimivien urheiluseurojen toiminnasta. Laaja-alaisen tasa-arvon huomioon ottaminen on kunnan ja urheiluseuran toiminnan eettisyyden tuntomerkki.

Arvoisat kuulijat,

Tasa-arvoinen ilmapiiri mahdollistaa avoimen innovatiivisen keskustelun sekä lisää yhteisön sitoutumista. Vapaaehtoisuuteen perustuvassa urheilukulttuurissa tarvitaan jatkuvasti uusia innostuneita toimijoita, niin naisia, miehiä, homoseksuaaleja, maahanmuuttajia tai uussuomalaisia, ruotsinkielisiä, kuin myös suomenkielisiäkin. Viime kädessä tasa-arvo mitataan arjen kohtaamisissa: asenteissa, käytännöissä ja toimenpiteissä, joilla tietoisesti tai tiedostamatta edistetään tai heikennetään ihmisten yhtäläisiä mahdollisuuksia. Jos me emme tee tasa-arvoa tässä ja nyt - se jää tekemättä. Vastuu on meillä kaikilla.

Tulevaisuudessa kysymys on entistä enemmän kansalaistoiminnan säilymisestä ja sen kehitysedellytysten parantamisesta. Niin tärkeitä kuin perinteet ovatkin, tarvitaan uusia innovatiivisia ideoita, jotka puhuttelevat tämän päivän ihmisiä.

Sekä vapaaehtoisen kansalaistoimijan että palkatun toimihenkilön kannalta tasa-arvo merkitsee mahdollisuutta hyödyntää täysimääräisesti osaamista kannustavassa ja tukea antavassa ilmapiirissä. Nykyisin vaadittavat nopeat muutokset edellyttävät nopeaa oppimista, jota myös erilainen osaaminen edesauttaa. Työkalut hyvinvoivan yhteisön ja hyvien tulosten aikaansaamiseksi ovat siis moninaisuus ja sen arvostaminen sekä erilaisten osaamistapojen hyödyntäminen.

Arvoisat juhlaseminaarin kuulijat,

Kansalaistoiminnan historiallisina lähtökohtina ovat olleet, että toimitaan ja tehdään itse. Toiminnan kohteena on ollut vertaisryhmä tai vastaava, jolle tekeminen on kohdistunut. Järjestötoiminta on perustunut vapaaehtoisuuteen ja alhaisiin tai olemattomiin kustannuksiin. Vähemmälle huomiolle ovat valitettavan usein jääneet paikalliset seuratoimijat, jotka ovat vapaaehtoistyöllä illasta iltaan järjestäneet toimintaa, tehneet varainhankintaa tinkien omasta vapaa-ajasta yhteisen hyvän eteen näkymättöminä puurtajina kansalaisyhteiskunnan puolesta.

Hallitus on tietoisesti halunnut vahvistaa kansalaistoiminnan edellytyksiä. Liikuntajärjestöjen osalta erityisenä painopisteenä on ollut paikallisen seuratoiminnan tukeminen. Tänä syksynä käynnistyneen seuratoimijoiden palkkauskokeilun avulla haluamme parantaa paikallistoiminnan edellytyksiä ja lisätä toimijoiden mahdollisuuksia kehittää toiminnan laatua. Tämän avulla toivomme, että seurat voivat tasa-arvoisemmin luoda liikkumismahdollisuuksia riippumatta liikkujan taloudellisesta asemasta, etnisestä taustasta, kielestä, iästä tai sukupuolesta.

Nämä periaatteet ja toimenpiteet toivottavasti ovat osaltaan luomassa pohjaa tasa-arvoisemmalle liikunnalle tulevaisuuden Suomessa. Ja niinkuin sanoin alussa, urheiluliike on suunnannäyttävä - myös tällä areenalla!

Toivotan teille antoisaa seminaaria tärkeän teeman parissa.